

ІНФРАСТРУКТУРНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РИНКУ ЗЕРНА

ПЕТРЕНКО Ю.А., АСПІРАНТ*,
ПОЛТАВСЬКА ДЕРЖАВНА АГРАРНА АКАДЕМІЯ

Розглянуто питання поняття інфраструктури ринку, узагальнюються та визначаються елементи і недоліки сучасної інфраструктури регіонального ринку зерна. Стверджується, що однією з найголовніших функцій інфраструктурних формувань є більш швидке товаропросування та обіг оборотних коштів.

The question of concept of market infrastructure is considered, elements and lacks of modern infrastructure of regional market of grain are summarized and determined. It becomes firmly established that one of the most important functions of the infrastructural forming there are more rapid advancement of commodity and appeal of circulating assets.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Ринок є динамічною системою, яка постійно змінюється в часі та просторі. Проблема формування та функціонування ринків зерно продукції в Україні та за кордоном досліджувалися багатьма вченими. Проте окремі питання у сфері маркетингової діяльності, особливо на регіональних ринках, залишаються недостатньо розробленими. Це стосується взаємовідносин між складовими маркетингового ланцюга, збалансування попиту та пропозиції, прогнозування розвитку регіонального зернопродуктового підкомплексу, організації маркетингової інфраструктури регіону.

Забезпечення ефективної роботи аграрного сектора економіки України та його конкурентоспроможності значною мірою залежить від стану розвитку ринкової інфраструктури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У світовій літературі на початку ХХ століття термін “інфраструктура” був уперше використаний в економічному аналізі діяльності озброєних сил, причому “інфраструктура” розглядалася вєдино з такою категорією, як логістика. Останнім часом деякі фахівці ототожнюють інфраструктуру з логістикою, відзначаючи, що “логістика це виробнича інфраструктура економіки, яка заснована на чіткій взаємодії попиту, постачання виробництва, транспорту і розподілу продукції” [4].

Більшість наукових досліджень інфраструктури була здійснена вітчизняними економістами на базі теоретичних основ наукового комунізму. У своїй праці “Капітал” К. Маркс розглядає капіталістичне виробництво як єдність двох процесів: процесу праці, що створює матеріальні блага, і процесу збільшення вартості – виробництва капіталу [1]. Порівнюючи виробництво та інфраструктуру як функціональну підсистему процесу виробництва, В.П. Федько та Н.Г. Федько роблять висновок про подвійну природу інфраструктури: відображує певний процес праці і збільшує вартість шляхом вкладення капіталу в цю сферу [2].

Для більшості країн проблема полягала не в тому, що була відсутня елементарна інфраструктура, а в тому, що ця інфраструктура призначалася для централізованої планової економіки.

Інфраструктура не може існувати сама по собі, без свого об'єкта обслуговування. Між інфраструктурою і об'єктом її обслуговування завжди повинен існувати причинно-наслідковий зв'язок, який дозволяв би визначати характер і вимірювати вплив інфраструктури на об'єкт. Як визначальні ознаки і критерії інфраструктури здебільше дослідників виділяють:

- виробнича діяльність інфраструктури не створює нової натурально-речовинної форми продукту, а лише збільшує вартість вже створеної;
- процес виробництва відділяється від споживання корисного ефекту; продукція інфраструктури, що виступає у формі процесів переміщення, зберігання, передачі інформації, не підлягає зберіганню або складуванню.

Цілі статті. Питання ринкової інфраструктури вимагає постійного пошуку та аналізу функціонування сільськогосподарської продукції. Зокрема наявний потужний виробничо-технологічний і природнокліматичний потенціал АПК України використовується не повністю. Зазначені обставини зумовили актуальність теми дослідження та його основні завдання.

Виклад основного матеріалу. Маркетингова інфраструктура ринку – суспільна складова загального основного капіталу, який є необхідним для формування ринку та забезпечення його сталого ефективного розвитку, зокрема на регіональному рівні.

Характеризуючи інфраструктуру ринку зерна, на наш погляд, потрібно мати на увазі передусім комплекс видів діяльності, які створюють умови для ефективного функціонування ринку зерна.

* Науковий керівник к.е.н., доцент В.В. Писаренко.

Закон України “Про зерно та ринок зерна в Україні” трактує інфраструктуру ринку як комплекс виробничих і невиробничих формувань, які забезпечують умови виробництва зерна, його заготівлі, зберігання, переробку, реалізацію, страхування, кредитно-фінансові та інші послуги. Інфраструктура ринку зерна повинна бути дуже динамічною системою, інакше може гальмувати розвиток торгових зв'язків [3].

При дослідженні інфраструктурних елементів ринку зерна необхідно зосередити увагу лише на тих, які безпосередньо забезпечують умови для здійснення виробництва у галузі, а також товароруху продукції до кінцевого споживача і управління ними.

Необхідною і фундаментальною основою ефективної моделі організації ринку зернової продукції є обґрунтування маркетингової, фінансово-кредитної, виробничої, науково-інноваційної та координуючої інфраструктури. Така класифікація дозволяє виділити функції кожного виду інфраструктури і фізичних елементів, що входять до її складу.

Результативність розвитку виробництва зерна у великій мірі залежить від ефективності взаємодії суб'єктів господарювання із зовнішнім середовищем і особливо інфраструктурою. Рівень розвитку інфраструктури є критерієм якісної характеристики ринку.

Виробнича інфраструктура опосередковує виробничий процес, забезпечуючи в першу чергу необхідні умови для його здійснення. Сюди слід віднести підприємства по вирощуванню зерна, особисті селянські господарства населення, де безпосередньо виробляється продукція галузі; промислові підприємства і цехи, що займаються переробкою зерна; складські приміщення, де здійснюється зберігання готових до реалізації чи споживання товарних ресурсів та інші.

Фінансово-кредитна інфраструктура на ринку зерна охоплює інституційні структури, що сприяють безперебійності, ритмічності виробництва, реалізації продукції і руху її до кінцевого споживача. До неї належать: банки та інші фінансово-кредитні установи – здійснюють банківське і кредитне обслуговування виробників зерна, переробних підприємств, посередницьких і збутових формувань, які займаються закупівлею, переробкою і реалізацією зернової продукції; транспортне та інформаційне обслуговування виробників, переробних галузей, підприємств і організацій із збуту тощо.

Маркетингова інфраструктура – це системоутворюючий елемент. Головним принципом існування ринкових відносин є конкуренція, а її основним інструментом – ціна. Маркетингову інфраструктуру у формуванні ринкової системи можна розглядати як з'єднувальний елемент між виробництвом і споживанням, вона є генератором цін і конкурентних відносин, тобто системоутворюючим елементом ринкової економіки та розвитку ринку зерна. До її складу належать: гуртово-роздрібна торгівля, торгівельно-розподільчий комплекс, сервісно-логістичний комплекс, рекламно-інформаційно-аналітичний комплекс. Реалізуючи законодавчі та нормативні акти держави, можна диференційовано і з різним ступенем впливу втручатися у функціонування ринкового механізму, сприяти розвитку конкуренції, або ж навпаки – створювати монополістичні структури, які обмежують свободу руху товару, капіталу чи робочої сили. Інфраструктура галузевого ринку праці забезпечує загальні умови і правила функціонування ринку зерна, тенденції поведінки усіх суб'єктів ринку та їх взаємодію.

Таким чином, інфраструктура ринку зерна включає комплекс елементів та видів діяльності, які створюють організаційно-економічні умови для ефективного функціонування ринкового механізму. Визначивши інфраструктурні складові ринку та їх функціональну роль, можна використовувати цілеспрямовані заходи з метою формування ефективного механізму функціонування на ринку зернової продукції.

В розвитку інфраструктури ринку зерна в Україні серйозним недоліком залишається недостатньо розвинена, оснащена застарілими засобами база підприємств зі зберігання зерна, високі тарифи на послуги з доробки, зберігання зерна, його транспортування. Можливості самих виробників зерна у вирішенні цих питань стали гіршими. Розпаювання власності колишніх колективних сільськогосподарських підприємств та пов'язане з цим процесом розукрупнення господарств значною мірою підірвало матеріальну базу для зберігання зерна. Будівництво нових зерноскладоів, механізованих критих токів майже не ведеться. Такі умови змушують виробників зерна погоджуватися на продаж зерна за не зовсім вигідними для них демпінговими цінами.

В Україні виробництво зерна є одним з стратегічних напрямів зовнішньої політики на світовому ринку. Відтак, головними шляхами його збільшення є стимулювання селекціонерів, створення внутрішньої конкуренції товаровиробників, зниження інфраструктурних витрат тощо. Для подолання негативних тенденцій і збільшення виробництва та експорту зерна окрім зазначених шляхів, необхідно забезпечити ефективне функціонування ринку землі, усунути пгучну монополію у сфері збуту зерна, оптимізувати діяльність аграрних бірж та підвищити прозорість на внутрішньому ринку.

Висновки. Термін “інфраструктура ринку зерна” являє собою комплекс видів діяльності, які створюють умови для ефективного функціонування ринку зерна. інфраструктура ринку зерна включає комплекс елементів та видів діяльності, які створюють організаційно-економічні умови для

ефективного функціонування ринкового механізму. Визначивши інфраструктурні складові ринку та їх функціональну роль, можна використовувати цілеспрямовані заходи з метою формування ефективного механізму функціонування на ринку зернової продукції.

Маркетингова інфраструктура ринку – суспільна складова загального основного капіталу, який є необхідним для формування ринку та забезпечення його сталого ефективного розвитку, зокрема на регіональному рівні.

Одна з найголовніших функцій інфраструктурних формувань полягає в більш швидкому товаропросуванні та обігу оборотних коштів, у прискореному обміні товару на гроші, послабленні ступеня ризиків. Вона сприяє економічній ефективності ринку. На жаль, не всі торговельні формування, яких існує на ринку зерна досить велика кількість, дотримуються таких правил. Це є одним зі серйозних недоліків сучасної інфраструктури, зокрема тієї, яка обслуговує ринки сільськогосподарської продукції.

В Україні виробництво зерна є одним з стратегічних напрямів зовнішньої політики на світовому ринку. Відтак, головними шляхами його збільшення є стимулювання селекціонерів, створення внутрішньої конкуренції товаровиробників, зниження інфраструктурних витрат тощо. Для подолання негативних тенденцій і збільшення виробництва та експорту зерна окрім зазначених шляхів, необхідно забезпечити ефективне функціонування ринку землі, усунути штучну монополію у сфері збуту зерна, опримізувати діяльність аграрних бірж та підвищити прозорість на внутрішньому ринку.

Література.

1. Маркс К. Капітал // Сочинения / К. Маркс, Ф. Енгельс. – 2-е изд. – Т. 23. – С. 382–515.
2. Федько В.П. Інфраструктура товарного ринка: [учебное пособие] / В.П. Федько, Н.Г. Федько. – К.: Фенікс, 2000. – С. 7-10.
3. Про зерно та ринок зерна в Україні. Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 35. – Ст. 258.
4. Савощенко А.С. Інфраструктура товарного ринку / Савощенко А.С. – К.: КНЕУ, 2005. – 336 с.